

Hvem var Baden-Powell?

Espen Schaanning. Barneridderne. Baden-Powell og den norske speiderbevegelsen (Cappelen Damm 2015).

Dette er første del av noen personlige refleksjoner om Espen Schaannings bok. Den andre delen vil handle om speiderbevegelsen og politikk.

Ivan Chetwynd

Var Baden-Powell kynisk og beregnende, bare opptatt av den allmakt han hadde i bevegelsen han skapte – og av sin lommebok? Man kan lett få det inntrykk fra idehistoriker Espen Schaannings bok – ikke minst fra tonen i de små bemerkninger: han «talte med to tunger», «tilpasset .. sine synspunkter», fant det som var «mest opportunt». Jo, Schaanning kan si pene ting om Baden-Powell, for eksempel at han hadde en sans for humor som fikk barn og unge til å smile, men han må påpeke med det samme at Baden-Powell mente at det var en *plikt* for speidere å smile.

Baden-Powell var en sammensatt person som ikke alltid var konsekvent i hva han mente og skrev. Han kunne blant annet overdrive (for å si det pent!) da han fortalte skrøner om sin egen livshistorie. Var han kanskje først og fremst gutten som aldri vokste opp? Det er mye som tyder på det, blant annet at han identifiserte seg med hovedpersonen i sitt yndlings-skuespill Peter Pan. Og at han mente at en speiderleder burde være en «guttemann». Han var et oppkomme av ideer, historier, aktiviteter og små ritualer som fanget gutters oppmerksomhet og entusiasme, i en slik grad at man kan spørre om speiderbevegelsen egentlig ble skapt, eller om den oppsto. Gutter tok selv initiativ til å danne patruljer uten voksnes ledelse, ja, i noen tilfeller til å hugge seg staver fra trær i byens parker. Og jentene tryglet etter hvert om lov til å bli med.

Når man vasser gjennom side etter side med Baden-Powells tanker og påfunn og råd til speiderledere som Schaanning har gravd frem fra hans skrifter, blir man nysgjerrig. Ble alt dette virkelig satt ut i praksis, i de ordnede former som Schaanning utpensler, som et gjennomtenkt disiplineringsprosjekt? Ja, Schaanning selv nevner at dette er et område som det kunne forskes i. Var bevegelsen i praksis den militaristiske karakterfabrikk som Baden-Powell ønsket?

Idehistorikeren Schaanning forsøker å sette Baden-Powells pedagogiske metoder og sanksjoner i sammenheng med Locke og Rousseau. Men idet jeg leste, begynte jeg å spørre om ikke sammenhengen for både Baden-Powells pedagogikk og «militære verdier» kan oppsummeres ved å si: Baden-Powell var et barn av sin tid.

Jeg kjente igjen metodene fra min egen oppvekst i England på 1950-tallet. Ikke spesielt fra speideren (jeg var selv speider i tre år, 1955-58), men fra søndagsskolen, kirkens barne- og ungdomsarbeid, barnebøker og -blader jeg leste, skolen, ja, fra alle som var opptatt av å oppdra barn til å være gode samfunnsborgere. Og de «militaristiske» verdiene var verdiene som man fant i de fleste ungdomsorganisasjoner – om ikke med illustrasjoner fra soldatlivet og koblingen til behovet for å bygge imperiet slik man finner hos Baden-Powell. Og alt dette ble jo utfordret på 1960-tallet, da vi ville forkaste alt som smakte av moralismen og militarismen.

To verdenskriger hadde jo sjokkert med sine massedrap av så vel unge menn som sivile; krig var ikke lenger et spørsmål om soldater som sloss mann mot mann. Nasjonene var samlet i De forente nasjoner, som hadde vedtatt erklæringen om universelle menneskerettigheter; det var ikke lenger fullt så prisverdig at cowboyene plaffet ned indianere. Koloniene ville ikke lenger finne seg i den hvite manns herredømme. Kvinner hadde fått en annen plass i samfunnet enn den gang jentespeiding begynte, selv om det var langt igjen til likestilling. Verden hadde forandret seg siden *Scouting for Boys* ble skrevet i 1908.

Frem til 1960-tallet var Baden-Powell nesten helgenkåret. Og i speiderkretser trekker man fortsatt frem de positive sider av hans budskap. Jeg har også vært skyldig i å gjengi BP-sitater som gjenspeiler verdier som vi i dag (i speiderbevegelsen og ellers) finner oppbyggelige. Og det har vært overraskende å oppdage hvor mye av det som Baden-Powell sa, fortsatt er aktuelt og utfordrende og er uttrykt på en treffende måte.

Andre sider av hans personlighet lar vi ligge – for eksempel hans fascinasjon for henrettelser og voldsomme dødsfall. (Da han besøkte en ny by, oppsøkte han ofte byens rettersted og slo av en prat med boddelen.) Eller hans hårreisende syn på onani. Og hans imperialisme og hans rasistiske forakt for «primitive» folkeslag.

På 60- og 70-tallet var det *in å debunk* (rive glorien av) den nære fortidens helter, og Schaannings fremstilling kan sies å føre dette videre, nettopp ved å fremheve de sider av Baden-Powells liv og karakter som tidsånden i dag fordømmer. Andre historikere har forsøkt å gi et mer balansert bilde av ham som var en av det forrige århundrets mest fargerike personligheter.

Faren med Schaannings bok er at folk kan tro at dagens norske speiderbevegelse bygger på alt det som Baden-Powell sto for, det som man i dag tar avstand fra og ikke bare det som man setter pris på som en del av arven fra bevegelsens tidlige dager. Kanskje denne boken samt fjorårets drøfting av en ny speiderlov kan føre til studier og debatt om speidingens arv, mål og

metoder i dagens Norge? Hvilken rolle bør speiderbevegelsen spille i dagens samfunn? Og her kommer vi inn på speiderbevegelsen og politikk, det sentrale tema i Schaannings bok, som jeg vil vende tilbake til i den andre delen av disse refleksjoner.